

Perhe- ja peruspalveluministeri
Annika Saarikko

Kannanotto luvanvaraisuuden ja suunnitelmallisen valvonnan säilymisen puolesta lastensuojelun sijaishuollon ympärivuorokautisissa laitospalveluissa sekä ammatillisissa perhekodeissa

Lastensuojelun palveluja kehitetään parhaillaan koko Suomessa yhtenä osa-alueena hallituksen Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman kärkihanketta. Samaan aikaan on valmisteilla lakiuudistus sosiaali- ja terveystieteiden palveluista, jonka voimaan tulon myötä palvelujen valvonta muuttuisi olennaisesti nykykäytännöstä. Luvanvaraisuus poistuisi ympärivuorokautisista palveluista ja palveluntuottajaksi voisi rekisteröityä kevyemmällä ilmoitusmenettelyllä. Toiminnan aikana palvelujen valvonta perustuisi pitkälti yksiköiden omavalvontaan (Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 29/2017, http://tietokayttoon.fi/documents/10616/3866814/29_vaikuttava-valvonta-osana-sosiaali-ja-terveydenhuollon-uudistusta.pdf/ffe32373-6827-4ce2-a22a-60469ffff2c9?version=1.0)

Lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisia järjestämään lapsille ja nuorille sijaishuollon palveluita silloin, kun ne ovat välttämättömiä. Sijaishuoltopaikalta vaaditaan asianmukaisia toimitiloja, riittävästi koulutettua henkilökuntaa sekä lasten osallisuutta ja perusoikeuksia kunnioittavia toimintatapoja arjen kasvatus- ja hoitotyössä. Nykykäytännössä näitä asioita valvotaan lupamenettelyllä toiminnan alkaessa sekä suunnitelmallisilla ja reaktiivisilla tarkastuskäynneillä valtion valvontaviranomaisten, että kuntien sosiaalityön yhteistyönä. Sijaishuollon ohjauksesta ja valvonnasta on ilmestynyt Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mallinnusraportti 19/2017 (<https://www.julkari.fi/handle/10024/132271>). Perhehoidon osalta valvontakysymys on erityinen haaste, ja sen laadun varmistamisesta on myös laadittu laajassa yhteistyössä mallinnus (http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132434/URN_ISBN_978-952-302-857-9.pdf?sequence=1).

Hoito- ja kasvatustyö sijaishuollon ympärivuorokautisissa palveluissa on vaativaa sosiaalipalvelua. Käytännön valvontatyön kokemuksen mukaan on nähtävissä monia riskejä laadukkaan palvelun toteutumisessa esimerkiksi henkilökunnan vaihtuessa tai jonkin kriisitilanteen tapahtuessa toimintayksikössä. Sijaishuollon palvelujen kehittäjänuorten sekä käytännön valvontatyötä tekevien työntekijöiden kokemuksen pohjalta suunnitelmallista ja kansallisesti koordinoitua valvontaa tulisi kehittää ja toiminnan luvanvaraisuus ehdottomasti säilyttää. Muutoin omassa perheessään turvallisia kasvuoloja vaille jääneet lapset ja nuoret ovat alaikäisinä uudestaan altistumassa yksikkökohtaisten ratkaisujen johdosta riskitilanteisiin, jossa asiakasturvallisuus vakavasti vaarantuu.

Sijaishuollon kokemusasiantuntijanuorten tapaamisissa nousevat toistuvasti esille huolenaiheet sijaishuollon palvelun laadusta ja valvonnan puuteellisuudesta. Valitettavasti asiakasnuorten kokemukset omavalvonnan toteutumisesta tulisi kuulla; *nuorten mukaan omavalvonta jää pahimmillaan vitsiksi*. Kärkifoorumi-kokoontumisessa 4/2016 kehittäjänuorten viestinä olivat mm. seuraavat teesit: *1) tulee valvoa, miten sijaishuoltopaikan arvopohja toteutuu käytännössä, 2) valvonnan täytyy johtaa toimintaan ja 3) valvonta toimii, jos epäkohtiin puututaan*. Lastensuojelun sijaishuollossa tarvitaan turvallisuutta luovia rakenteita. Palvelun luvanvaraisuuden säilyttäminen ja yksikkökohtainen suunnitelmallinen valvonta ovat palvelun turvallisuuden tärkeitä kulmakiviä. (http://www.pesapuu.fi/media/uploads/dokumentit/nuoret/k%C3%A4rkifoorumi_koonti.pdf)

Sijaishuollon palvelujen viranomaisvalvonnan lisäksi ja rinnalle tarvitaan monipuolisia asiakaspalautejärjestelmiä, jotta mahdollisia korjausliikkeitä voitaisiin toimintayksiköissä tehdä nopeasti. Nuorten Sankarien kehittäjäryhmässä Jyväskylässä olemme kehittämässä vertaisarviointia sijaishuollon laitospalveluihin. Vertaisarvioinnin muotoja kehitetään ja pilotoidaan myös Pohjois-Savon Lape-hankeyhteistyössä sijaishuollon lasten ja nuorten tueksi perhehoidossa. Myös Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia on aloittanut vertaisarvioinnin hyödyntämisen valvontatyössään.

Vetoamme Teihin, että lastensuojelun sijaishuollon yksiköiden toiminta ei jatkossa perustu omaan ilmoitukseen, vaan se jää luvanvaraiseksi ja sen valvonta perustuu suunnitelmalliseen yhteistyöhön.

Jari Ketola,
toiminnanjohtaja
Pesäpuu ry

Nuorten Sankarien kehittäjäryhmä

